

Aan de leden van de commissie Cultuur van de
Tweede Kamer der Staten Generaal

Amsterdam, 7 november 2016

Betreft: Tweede Kamerdebat op 21 november aanstaande

Geachte cultuurwoordvoerders,

Met het oog op het Tweede Kamerdebat over de cultuurbegroting 2017 op 21 november en de Cultuurnota 2017-2020 vragen wij uw aandacht voor het volgende.

In de eerste plaats verheugt het ons dat er, zoals ook blijkt uit de conceptverkiezingsprogramma's van de politieke partijen, niet alleen bredere erkenning is voor het belang van de cultuursector voor de creatieve en kenniseconomie die we willen zijn, maar dat er ook daadwerkelijk draagvlak is voor investeringen in kunst en cultuur.

Knelpunten oplossen

Wij zien dat de Kamer zich er van bewust is dat structureel toevoegen van € 10 miljoen aan de cultuurbegroting onvoldoende is om de knelpunten op te lossen en de noodzaak onderkent van meer middelen. Door te krappe budgetten in nagenoeg alle sectoren hebben tekorten geleid tot verrommeling van taken en verantwoordelijkheden. Voorkomen moet worden dat de noodzakelijke bouwstenen van een modern bestel verdwijnen. Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe visie op het bestel, waarin toekomstbestendige kwaliteit en een betere samenhang tussen de lokale, regionale en landelijke culturele infrastructuur centraal staat.

Fondsen

Op 23 november 2015 heeft het gezamenlijke culturele veld u de resultaten van een onderzoek toegestuurd. Daaruit bleek onder meer dat de publieke cultuurfondsen 40% van de instellingen, die in 2013 uit de BIS vielen, met meerjarige subsidies in stand hebben kunnen houden. De fondsen zijn fors op hun budget gekort, oplopend tot 30%, terwijl aan hen, binnen dat sterk verminderde budget, ook nog nieuwe opdrachten zijn verstrekt. Het cultuurveld is nog steeds uiterst gemotiveerd, maar niet in staat om hoge, vaak internationale, kwaliteit te blijven leveren met de sterk teruggelopen budgetten.

Enkele fondsen belichten we apart:

De noodzaak om te voldoen aan een belangrijke taakopdracht, namelijk ruimte creëren voor dynamiek en doorstroming, heeft - met name bij het Fonds Podiumkunsten - geleid tot een forse bezuiniging op vooral het middensegment. Dat is niet alleen schadelijk voor de culturele infrastructuur voor de podiumkunsten, landelijk en lokaal, maar ook voor die gewenste dynamiek. Kunsten '92 ondersteunt de noodoproep van de Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten (NAPK) om kapitaalvernietiging binnen de landelijke en stedelijke ketens van de podiumkunsten te voorkomen.

Ook zien we dat door het gebrek aan middelen bij het Fonds Podiumkunsten er fors bezuinigd wordt op culturele voorzieningen voor de jeugd. Het is belangrijk er een evenwichtig, goed gespreid aanbod voor de jeugd in het hele land aanwezig is. Wij roepen de Kamer op om hier nog extra naar te kijken.

Op het gebied van beeldende kunst en erfgoed ontbreken bij het **Mondriaan Fonds** voldoende middelen om de zogenoemde besteltaak ten aanzien van *presentatie-instellingen* naar behoren uit te kunnen voeren. Voor grote en middelgrote instellingen, regionale spreiding, vernieuwing (kunstinitiatieven) en om tijdschriften te garanderen is meer nodig dan de extra € 0,7 miljoen die beschikbaar is gesteld.

Ook is er in tegenstelling tot andere disciplines geen extra festivalbudget voor beeldende kunst beschikbaar gesteld. Groot knelpunt is het *Aankoopfonds museale collecties*, dat is gehalveerd. Met dit fonds kunnen aankopen worden gedaan die van cruciaal belang zijn voor de Collectie Nederland. Musea woekeren met schaarse middelen en moeten vaak aankloppen bij fondsen zoals het Mondriaan Fonds. Daar komt nog bij dat er voor niet-kunstmusea nauwelijks alternatieven bestaan. Een bijdrage van het Mondriaan Fonds werkt bovendien stimulerend voor private investeringen, en een private partij als de Vereniging Rembrandt verlangt ook betrokkenheid van het rijk middels het Mondriaan Fonds.

Onderbelicht zijn ook de gevolgen van het wegvallen van het **Mediafonds**. Met name de hybride projecten, waarbij grenzen tussen film en andere disciplines worden onderzocht en nieuwe vertelvormen worden toegepast, vormen de motor van de vernieuwing in de audiovisuele sector. Dat geldt ook voor het belang van ontwikkelingsbudget, dat bij het Mediafonds toegankelijk was voor onafhankelijke makers en producenten om projecten te ontwikkelen die kunnen uitgroeien tot onderscheidende documentaires en dramaproducties. Evenmin is er voldoende ruimte om aan te kunnen sluiten op de internationale ontwikkelingen met high-end drama en animatieseries, die zich zowel op het Nederlandse publiek richten als internationaal aan kunnen spreken. Hierin wordt binnen het bestel na 1 januari 2017 niet voorzien. Het is zaak in te zetten op een integraal film- en mediabeleid naar voorbeeld van het buitenland, om de grote veranderingen in de sector onder invloed van de digitalisering goed te kunnen adresseren.

Blijf inzetten op cultuureducatie

De Tweede Kamer heeft de ambitie om stappen te zetten met cultuureducatie. Het komende debat, het laatste voor de verkiezingen, is daarom van groot belang om nu de basis te leggen voor verdere vormgeving van goed verankerd beleid. Cultuureducatie is een belangrijke verbindende schakel tussen school, ouders, de wijk en de lokale culturele voorzieningen.

De minister voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap geeft aan dat het kabinet zoveel mogelijk leerlingen in aanraking wil brengen met kunst en cultuur. Zij refereert daarbij aan de Agenda Cultuureducatie (*Cultuur werkt voor Nederland*) van Kunsten '92. Zij zet enkele goede stappen in die richting door geld beschikbaar te stellen voor een regeling cultuureducatie in het VMBO en een verdere uitbreiding van de impuls muziekonderwijs.

Maar tegelijkertijd zien we geen eenduidige aanpak voor alle leerlingen tussen 4 en 18 jaar. Echt verschil kan de minister maken door de gehele agenda uit te voeren, namelijk door:

- 1) te garanderen dat alle leerplichtigen in primair, voortgezet en beroepsonderwijs van 4 – 18 jaar, binnen en buiten school toegang hebben tot culturele ervaringen.
- 2) kunst en cultuur in alle disciplines in de curricula van deze opleidingen (ook binnen het beroepsonderwijs) te verankeren en
- 3) een vast bedrag per leerling per jaar beschikbaar te stellen. Trek de succesvolle matchingsystematiek uit het voortgezet onderwijs door naar het primair en beroepsonderwijs, zodat scholen ook echt met het cultuuronderwijs aan de slag kunnen gaan.

Goed werkgeverschap en ondernemerschap

Goed werkgeverschap staat hoog op de agenda van de politiek, mede dankzij de Verkenning Arbeidsmarkt Cultuur van SER en Raad voor Cultuur, en initiatieven uit het veld zelf, zoals de honorariumrichtlijnen voor beeldend kunstenaars en ensemblemusici, het pleidooi voor Fair Practice door het Transitiebureau en het onderzoek 'Pop, wat levert het op?' door o.a. Ntb. De kunstenaar komt naar voren als een hardwerkende, onderbetaalde 'Nederlander'. Wij zien uit naar het advies van de SER en RvC, het vervolg op de arbeidsmarktverkenning, en dragen als Kunsten '92 met het veld, waaronder ook de Federatie Cultuur, ook graag actief bij aan de totstandkoming van een Arbeidsmarktagenda voor de toekomst.

In vergelijking met landen om ons heen is de Nederlandse culturele infrastructuur al jarenlang ondernemend en 'lean and mean'. We leveren nog steeds internationale topkwaliteit. Hoewel de cijfers nog niet voorhanden zijn, ziet iedereen dat er sprake is van krimp in de sector, en dat lijkt in de periode 2017 - 2021 door te zetten. Om deze sector interessant en aantrekkelijk te houden voor getalenteerde mensen, en om vernieuwing en doorstroming te garanderen, zal in de komende jaren structureel kunstenaarsbeleid moeten worden ontwikkeld. Goed werkgeverschap vereist ook van subsidiegevers een realistische aanpak. Daar hoort indexering bij en compensatie voor gevolgen van wet- en regelgeving, en waar mogelijk, maatwerk. Er ligt een relatie tussen kunstbeleid en kunstenaarsbeleid. Een duurzaam arbeidsmarktperspectief staat niet los van een nieuwe visie op het bestel.

Monumenten

Kunsten '92, de Federatie Instandhouding Monumenten, Erfgoedvereniging Bond Heemschut en meer dan 10.000 petitie-ondertekenaars hebben zich uitgesproken tegen de voorgenomen bezuiniging op monumenten. Minister Bussemaker bezuinigt € 50 miljoen op monumentenzorg in de komende twee jaar en staatssecretaris Wiebes schaft de fiscale aftrekregeling voor monumentenkosten af. De tijdelijke regeling, die daarvoor in de plaats komt, is te mager, niet goed doordacht en moet binnen drie maanden worden ingevoerd. De gezamenlijke erfgoedsector roept de ministers op het wetsontwerp in te trekken en gesprekken met het veld te starten over de stelselherziening, die per 1 januari 2019 van kracht moet worden.

Een cultureel diverse cultuursector is nodig

Het bereiken van nieuw en divers samengesteld publiek staat hoog op de agenda van politiek en culturele instellingen. De ontwikkelingen in de samenleving maken dit des te urgenter. We moeten niet alleen koersen op vergroting van publieksbereik. Aandacht voor culturele diversiteit is over de hele linie in programmering, personeel, publiek en partners van cruciaal belang. Een hernieuwde code culturele diversiteit is daarvoor een goed instrument, maar ook het benutten van de juiste kennis en expertise. Er is in de afgelopen jaren, zowel bij de opleidingen als bij instellingen, veel meer aandacht voor een betere representatie van de samenleving. Dat blijft ook in de toekomst een belangrijke opgave. Een verbeterde samenhang zorgt op termijn ook voor een grotere instroom van divers talent in de opleidingen en de kunstpraktijk.

We stellen vast dat er in het recente verleden belangrijke instellingen op dit vlak zijn wegbezuinigd, waardoor kennis en uitwisseling van culturele uitingen niet meer een vanzelfsprekend aandachtspunt van ons bestel zijn. Tegelijkertijd zien we ook dat bepaalde disciplines, en juist ook diegenen die door zijn aard een cultureel divers karakter hebben, of culturele diversiteit tot hun kerntaak rekenen, uit het zicht verdwijnen van de fondsen. Bijvoorbeeld jazz, wereldmuziek, mime, dans en experimentele muziek.

De culturele instellingen zullen zich blijven inzetten om te zorgen voor een betere afspiegeling van de samenleving in de zalen, de opleidingen en de gezelschappen. Kunsten '92, en ook de Federatie Cultuur, werkt daarvoor graag samen met organisaties die expertise hebben op deze gebieden.

Beperk het internationaal cultuurbeleid niet tot 1 departement

Wij blijven benadrukken dat cultuurbeleid zich niet moet beperken tot alleen de C van OCW. Veel kunstenaars en culturele instellingen bewegen zich in internationale netwerken, en begeven zich op terreinen die zich nu buiten de scope van het cultuurbeleid bevinden. Wij pleiten voor een brede visie op de rol van kunst en cultuur in de samenleving en betrokkenheid van andere departementen bij het cultuurbeleid. Dat geldt zeker voor het departement van buitenlandse zaken als het gaat om internationaal cultuurbeleid; hierbij sluiten wij ons aan bij het nieuwe beleidskader Internationaal Cultuurbeleid van 4 mei 2016.

Houdt het gesprek over de toekomst van het bestel inhoudelijk

Kunsten '92 vertegenwoordigt bijna 400 culturele instellingen, groot en klein en uit het hele land, die gebrek aan afstemming en samenhang zien tussen rijks-, regionaal en lokaal beleid. Lagere overheden hebben in het recente verleden deels de gaten gevuld die door rijksbeleid zijn ontstaan in het aanbod en worden nu weer voor dit dilemma gesteld. Dat biedt weinig vertrouwen als uitgangspunt voor een gesprek over een stimulerend, gezamenlijk vorm te geven beleid. Het gevaar dreigt dat de discussie over deze herstructurering zich verengt tot een debat over homogene verdeling van middelen over het land.

Veel instellingen en voorzieningen dienen met hun expertise en kwaliteit een landelijk belang, ongeacht hun vestigingsplaats. Tegelijkertijd is een lokale en regionale culturele infrastructuur van groot belang voor een bloeiend cultureel leven en ook voor de leefomgeving *an sich*. Kunsten '92 zal actief een bijdrage leveren aan het debat over de herstructurering en wil er nadrukkelijk voor waken dat de kunst het beleid moet volgen in plaats van andersom.

Tot slot

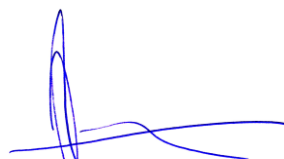
Naast Kunsten '92, de Federatie Cultuur en de Akademie van Kunsten, hebben vele lokale en regionale bestuurders erop gewezen dat (na een Rijksbezuiniging van € 200 miljoen in 2013) het *nu nodig is om urgente knelpunten op te lossen*.

Maar als we echt werk willen maken van duurzaamheid, samenhang en de creatieve en kenniseconomie die we willen zijn - zoals we dat ook aangeven in onze agenda voor de verkiezingen '*Cultuur werkt voor Nederland*' - is voor de volgende kabinetsperiode een investering nodig van € 70 tot € 100 miljoen.

Met vriendelijke groet,

Marianne Versteegh
Algemeen secretaris Kunsten '92

Jan Zoet
Voorzitter

cc.: Minister van OCW, Dr. Jet Bussemaker
Raad voor Cultuur